

Hartstochtelijke denkers uit de negentiende eeuw

Mijn denken is een hartstocht. Een bloemlezing uit de filosofie van de 19e eeuw Samengesteld door Désanne van Brederode

Amsterdam, Antwerpen, 2002, 557 blz.; € 45,-;
ISBN 90 254 6311 8.

Welke filosofie men kiest hangt af van wat voor mens men is, meende de filosoof Fichte. De kans is groot dat de liefhebber van negentiende-eeuwse wijsbegeerte, voldoet aan de volgende kenmerken: hij is een romanticus, die vaak antiquariaten bezoekt, het liefste wijn drinkt, van de natuur houdt, maar in de stad woont. Zo luidt althans de typologie van Désanne van Brederode, die onder de titel *Mijn denken is een hartstocht* een bloemlezing samenstelde uit de filosofie van de negentiende eeuw. Het lijvige boek is verschenen in de prachtig uitgegeven reeks wijsgerige bloemlezingen van Uitgeverij Contact, die tot doel heeft de belangrijkste primaire teksten uit de Europese filosofie in de Nederlandse taal beschikbaar te stellen. Via de klassieke Oudheid (*De mens is een dier dat kan denken*) en de Verlichting (*Het licht der rede*) zijn we met dit deel beland in de eeuw waar er meer ruimte komt voor individualiteit, hartstocht, genialiteit en kunstenaarschap.

Via een viertal overkoepelende thema's ('subject versus object', 'taal: logisch systeem of levenskracht', 'God is dood, lang leve God' en 'heimwee naar het onbegrijpelijke') passeren de bekendste negentiende-eeuwse denkers de revue, onder wie Goethe, Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer, Frege, Comte, Mill, Bentham, Marx, Nietzsche en Kierkegaard. Aan de laatste, die als geen ander de zin van het menselijke bestaan doordacht, is de titel van de bloemlezing ontleend. Minder bekend, maar zeker niet minder boeiend is de Franse denker Alexis de Tocqueville, van wie een fragment over de voor- en nadelen van de Amerikaanse democratische samenleving is opgenomen. Zeer lezenwaardig is ook Henri David Thoreaus essay over 'Burgerlijke ongehoorzaamheid', een aanklacht tegen slavernij en rassendiscriminatie die ook door latere activisten vaak is aangehaald. Van Brederode heeft bij de selectie van teksten de nadruk gelegd op de thema's dichtkunst en geschiedenis en dat verklaart waarom er ook teksten zijn opgenomen van Ralph Waldo Emerson over de status van de dichter en Franz Brentano over 'het

slechte' als onderwerp van dichterlijke uitbeelding.

De bloemlezing is bestemd voor een breder publiek dan alleen de academisch geschoolde filosofen. Van Brederodes streven om de hartstocht waarmee de negentiende-eeuwers dachten weer te doen 'opvlammen' bij een hedendaags publiek verdient lof, maar de populariseringsdrang is te ver doorgeschoten. Wat te denken van uitdrukkingen als 'het wazige woordengewolk van New-age therapeuten', 'de van cursus naar inzicht joggende, naar het Amerikaanse vrijheidsmodel gevormde burger anno nu', 'poëzie is de bitterzoete power-drink van het individu', 'de volksverlakker Hegel' en 'de wijsgerige rock'n roll van Nietzsche'? Ze zijn bedoeld om de tekst te verlevendigen, maar een vervreemdingseffect is het resultaat. Vreemd is ook haar typering van Kant als 'de lichtste denker van de Verlichting'. Van Brederode had er zwaarder aan moeten tillen, want ze voorziet diens begrippen Vernunft en Verstand van een volstrekt foutieve uitleg. Dat neemt niet weg dat er weer een mooie collectie wijsgerige teksten beschikbaar is gesteld in de Nederlandse taal.

LOTTE JENSEN

ADVERTENTIE

DEUS ex MACHINA

TIJDSCHRIFT VOOR LITERATUUR EN KUNST

Versijnt
driemaandelijks:
Maart - Juni
September - December

Wie recenseert wat en waarom?
Welke instrumenten gebruikt de
recensent? Welke aspecten van
literatuur worden behandeld, welke
blijven onbesproken? Waar willen
recensenten en critici met hun werk
naartoe? Waaraan ontleent een
criticus zijn/haar autoriteit: eruditie,
leeftijd, gender, gevatheid, eigen
schrijfvaardigheid? Welke rol spelen
de kranten, de academici?

www.deusexmachina.be

Homo Criticus

In de ban van de literaire kritiek

104

Deus ex Machina wil met deze uitgave aansluiten op het debat rond de maatschappelijke relevantie van kunst en literatuur. Welk doel dient de recensent en de kunstkritiek? Deus ex Machina stelde onbeschroomd de vraag naar de zin van al dat geschrijf aan:

F. Boenders, J. Borré, J. Daelman, B. De Munck, E. Ety, H. Groenewegen, P. Hoste, D. Leyman, H. Pollis, R. Soetaert & A. Mottart, Y.T'Sjoen, G. Van Heulendonck, W.van Rooy, J. Vervoort, aan de krantenmannen: F. Albers (De Standaard), B. Dewulf (De Morgen) en aan die van Tijd Cultuur, aan Carlo van Baelen van het VFL en aan anderstalige recensenten: Paul Binding, Pascale Haubruge en Sigrid Löffler

Los nummer: 7,50 Euro in de betere boekhandel of door bestelling. Abonnement: 27,25 Euro
Deus ex Machina, p/a Tjen Pauwels, Antwerpsesteenweg 118, 9100 Sint-Niklaas,
fax: 03 765 19 63, rek.nr. 775-5933727-64.